

skönhetsrådet

i stockholmarnas tjänst för en levande stad

Skönhetsrådet, eller *Rådet till skydd för Stockholms skönhet* som det egentligen heter, kom till i efterdyningarna av den stora stadsomvandling Stockholm genomgick vid förra sekelskiftet. Rivningarna av Gustav III:s operahus, Tessins hovstallar och Palmstedts Bondeska palats hade rört upp starka känslor och uppfattningarna om de byggnader som kom i deras ställen var milt uttryckt delade.

Artikelförfattare: Martin Rörby

Ett reellt hot mot Gamla Stans överlevnad fanns också med i bilden. Mängder av träkåkar, malmgårdar och hantverks- och industrimiljöer försvann dessutom på malmarna och mycket av de dramatiska höjdskillnaderna sprängdes eller schaktades bort för att ersättas med ny och inte sällan enahanda stenstad. Sammantaget fick detta många stockholmare att uppleva hur utvecklingen kom i större konflikt med stadens befintliga värden än vad som rimligen borde vara nödvändigt – ofta som resultatet av bristande kunskap och ibland också direkt ointresse, även hos stadens egna tjänstemän och förtroendevalda. Det är mot den bakgrunden journalisten och fullmäktigledamoten Fredrik Ströms förslag om att inrätta ett stadens eget organ med uppgift att bevaka frågor rörande Stockholms skönhet i vid mening ska ses.

Arbetar på fullmäktiges uppdrag

Skönhetsrådet arbetar på uppdrag av Stockholms kommunfullmäktige och påbörjade sin verksamhet redan 1919. Rådet består av tretton ledamöter, varav tolv också väljs formellt av fullmäktige. Av dessa utses sju efter förslag av olika rikstäckande institutioner eller organisationer: två konstnärer av Kungliga Akademien för de fria konsterna, en humanistiskt sakkunnig av Kungliga Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademien, två arkitekter efter förslag från respektive Statens Fastighetsverk och Sveriges Arkitekter, två natursakkunniga efter förslag av Kungliga Vetenskapsakademiens miljökommitté respektive Svenska Naturskyddsföreningens styrelse. Därutöver ingår en stockholmsexpert efter förslag av Samfundet S:t Eriks styrelse. De resterande fyra ledamöter som fullmäktige väljer är nominerade

av de politiska partierna. Dessa är, och det är viktigt, under sitt arbete i rådet obundna av sina respektive partigrupper ställningstaganden. De ska i likhet med övriga ledamöter enbart se till sakfrågorna utan att, i andan av rådets reglemente, ta kortsiktiga politiska eller ekonomiska hänsyn. Rådets trettonde medlem utses av rådet självt och ska av hävd vara en framstående stockholmskännare. Rådet väljer också inom sig ordförande och vice ordförande. Till sin hjälp har rådet ett kansli med tre anställda: kanslichefen, tillika rådets sekreterare, samt två handläggare.

Ända från början har skönhetsrådets uppgift varit att i en snabbt växande stad bevaka natur-, arkitektur-, stadsbyggnads- och kulturmiljöfrågor. Under åren har olika delverksamheter dock avknoppats från rådet. Redan i början av 1930-talet bildades Stockholms stadsmuseum för att hantera de mer renodlade antikvariska frågorna och på 1960-talet övertog föregångaren till dagens konstråd ansvaret för stadens offentliga utsmyckningar. Huvudsakligen granskar rådet detaljplaner och bygglovsärenden som remitteras från stadsbyggnadskontoret. Rådet ombeds även yttra sig över ärenden från t.ex. markkontoret, trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna. Skönhetsrådet har dessutom rätt att initiera och driva frågor samt självt avge yttranden, vilket ger rådet en fri ställning i den kommunala organisationen.

Kista Science Tower är ett av de projekt som Skönhetsrådet under senare tid sett som ett positivt och välkommet tillskott i Stockholm. Foto: Martin Rörby.

Skönhetsrådet överlägger vid ett ordinarie sammanträde i månaden. Utöver det träffas rådet en gång i månaden under mer informella s.k. delegations-sammanträden, där ärenden kan förberedas eller diskuteras mer grundligt. Med tanke på den stora mängd ärenden rådet har att hantera årligen, omkring femhundra stycken, har sekreteraren också en delegationsrätt att å rådets vägnar fatta beslut i mindre och mer rutinmässiga ärenden.

Välkomnar nytillskott

Det finns en utbredd missuppfattning om att skönhetsrådet för det mesta säger nej. Ser man närmare på de två största kategorierna av ärenden, detaljplaner och bygglov, och hur rådet ställer sig till dessa framträder en annan bild. Majoriteten av detaljplaner som utarbetas i Stockholm får skönhetsrådet

»Det finns en utbredd missuppfattning om att skönhetsrådet för det mesta säger nej. Ser man närmare på de två största kategorierna av ärenden, detaljplaner och bygglov, och hur rådet ställer sig till dessa framträder en annan bild.«

för yttrande. De flesta ärendena gäller bostadskompletteringar i ytterstaden, ofta genom mindre infillprojekt, men det handlar även om större områden i innerstadens randzoner och ibland också om nya tillägg i mycket centrala lägen. Av de planer rådet remitterats de senaste åren avstyrktes endast knappt en fjärdedel. Bland de detaljplaner rådet tillstyrkt märks bl.a. en som möjliggör ett höghus om 26 våningar i kv. Mårtensdal vid Skanstullsbrons södra fäste. När det gäller bygglovsärenden är det endast sådana som gäller känsliga platser eller som stadsbyggnadskontoret uppfattar som komplicerade som remitteras till rådet, vilka utgör en ringa del av det totala antalet sökta bygglov i staden. Ungefär hälften av byggloven har rådet tillstyrkt under de senaste åren, däribland Wingårdhs hotell vid Norra Bantorget och det nya huvudkontoret för Hennes & Mauritz vid Drottninggatan, ritat av Reflex Arkitekter. För merparten av de resterande har rådet förordat justeringar, som för det mesta också beaktats innan förslagen kommit till utförande.

Skönhetsrådet är, som namnet antyder, endast rådgivande och någon veto-rätt har rådet alltså inte. För att kunna påverka måste rådet därför alltid anföra välgrundade sakskäl och argumentera för dessa på ett sätt som övertygar. Ytterst är det de politiska organen som måste väga samman och värdera rådets synpunkter tillsammans med andra instansers ställningstaganden.

Med tanke på den kraftiga expansion Stockholm nu befinner sig i är behovet av ett kvalificerat, rådgivande organ som för stockholmarnas räkning kan bevaka frågor som rör arkitektur, stadsbyggande och naturmiljö i ett tidsperspektiv bortom mandatperioder och avskrivningstider större än någonsin tidigare. Skönhetsrådets uppgift är däremot inte att hindra utvecklingen, tvärt om. Rådet ska stå i korsvägen mellan det gamla och det nya. Å ena sidan ska rådet värna den särart och de kvaliteter som gör Stockholm till en av världens vackraste städer, å andra sidan ska rådet uppmuntra och befrämja förändringar och nytillskott som kan göra framtidens stad än mer attraktiv och fullödlig som livsmiljö för såväl stockholmarna själva som för besökare och långväga gäster.

Skönhetsrådet sammansättning 2006

Ordförande: Hans Henrik Brummer, Kungliga Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademien
 Vice ordförande: Bo Grandien, rådets egen ledamot
 Anders Bodin, Sveriges Arkitekter
 Désirée Edmar, Svenska Naturskyddsföreningens styrelse
 Anita Frosterus Jonsson, socialdemokraterna
 Göran Holmberg, socialdemokraterna
 Cajsa Holmstrand, Kungliga Akademien för de fria konsterna
 Bo Larsson, Kungliga Akademien för de fria konsterna
 Ewa Larsson, miljöpartiet
 Lillemor Lindberg, moderaterna
 Ulf Sporrang, Kungliga Vetenskapsakademiens miljökommitté
 Fredrik von Feilitzen, Samfundet S:t Eriks styrelse
 Kerstin Westerlund, Statens Fastighetsverk
 Sekreterare & kanslichef: Martin Rörby
 Handläggare: Monica Hector och Cecilia Skog